

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه قم

دانشکده آموزشهای الکترونیکی

پایان نامه کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم شناسی

عنوان:

حمایت کیفری از نظام بانکداری

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر ابوالفتح خالقی

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر عادل ساریخانی

نگارنده:

مهدی عبدالمالکی

شهریور ۱۳۹۱

تاریخ: ۱۳۹۴/۰۷/۰۷
 شماره: ۹۹۹۹۹۹۹۹
 پیوسته: ۱

بِسْمِ

«فرم صورت جلسهی دفاع پایان نامه»

با تأییدات خداوند متعال و با استعانت از حضرت ولی عصر «عجل الله تعالی فرجه شریف»

جلسه‌ی دفاعیه پایان نامه کارشناسی ارشد آقای/خانم **مهدی عبدالملکی** به شماره دانشجویی **۸۷۶۳۲۰۵۵۰۸** کارشناسی ارشد رشته حقوق جزا و جرم شناسی تحت عنوان **حمایت کیفری از نظام بانکداری** با حضور استاد راهنما، استاد مشاور و هیأت داوران در محل دانشگاه قم در تاریخ **۱۳۹۴/۰۷/۰۷** تشکیل گردید.

در این جلسه پایان نامه با موفقیت مورد دفاع قرار گرفت و نامبرده نمره (باعدد) **۷۷/۱۰** و (با حروف) **هفتاد و هفت درصد** با درجه عالی بسیار خوب خوب قابل قبول غیر قابل قبول دریافت نمود.

نام و نام خانوادگی	سمت	مرتبۀ علمی	امضاء
دکتر ابوالفتح خالقی	استاد راهنما	استاد یار	
دکتر عادل ساریخانی	استاد مشاور	استاد یار	
آقای روح اله اکرمی سراب	استاد ناظر	مریی	
آقای اسماعیل آقابابایی	استاد ناظر	استاد یار	
دکتر روح اله دیانت	نماینده تحصیلات تکمیلی	استاد یار	

مدیر تحصیلات تکمیلی

نام و امضا

معاون آموزشی دانشکده

نام و امضا

نشانی:

قم، جاده قدیم اصفهان،

دانشگاه قم

کدپستی: ۳۷۱۶۱۴۶۸۱۱

تلفن: ۲۸۵۳۳۱۱

دورنویس:

معاونت آموزشی: ۲۸۵۵۶۸۴

معاونت اداری: ۲۸۵۵۶۸۶

معاونت دانشجویی: ۲۸۵۵۶۸۸

تقدیم به :

پیام آور رحمت و عطوفت حضرت محمد (صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم)

روح بلند و پاک پدر فداکارم آیہ رحمت جاودانی .

مادر مہربان و دلسوزم مظهر عشق ، ایمان و راستی .

ہمسر عزیزم آئینہ تمام نمای صبوری و وفاداری .

تشکر و تقدیر فراوان :

از استاد راهنمای گرانمایه ام **جناب آقای دکتر ابوالفتح خالقی** که هم در دوران تحصیل از ثمرات علمی شان فراوان بهره گرفتیم و هم در انجام این تحقیق به طور پیوسته از راهنمائیهای بی دریغشان بسیار سود بردم .

سپاس و امتنان بی شمار :

از استاد گرانقدر ، **جناب آقای دکتر عادل ساریخانی** که زحمت مشاوره این رساله را قبول فرمودند و در ارائه رهنمودهای علمی یاری ام کردند و از مسئولین دانشگاه که سخاوتمندانه این مجال را برایم فراهم ساختند .

چکیده

حقوق بانکی از رشته های جدید حقوقی است و همزمان با توسعه فعالیت بانکها برای ساماندهی حقوقی و تنظیم مقررات برای آنها ایجاد شده که به فراخور توسعه و پیشرفت بانکداری ، این رشته نیز توسعه یافته است . در کشور ما به رغم آنکه در سال های قبل و بعد از پیروزی انقلاب اسلامی ، مسائل حقوقی بانکداری از مسائل مهم و مبتلابه جامعه بوده ، با این وجود حقوق بانکی از جایگاهی شایسته و بایسته برخوردار نبوده و همواره در سایه دیگر رشته های حقوقی قرار گرفته است . حقوقدانان و نویسندگان حقوقی نیز ، توجهی جدی ، به این رشته نداشته و صرف نظر از اینکه اثری منسجم و یکپارچه جهت معرفی این رشته حقوقی نگاشته نشده ، در حوزه پژوهشها و تحقیقات حقوقی نیز ، این موضوع مهجور مانده است . نکته دیگری که در نظام بانکداری ما ، درخور توجه و تعمق است ، و کمبود آن روز به روز بیش تر احساس می گردد تلاش برای تطبیق عملیات بانکی ما با آموزه های دینی و فقهی و ورود این مطلب مهم در بانکداری ما می باشد که ، بحثهای فراوانی را بر می انگیزد . این پایان نامه صرفاً گام کوچکی در بررسی ابعاد حقوقی بانکداری و بیان مسائل حقوقی پیرامون آن است ، به این امید که حقوق بانکی بتواند جایگاه و مرتبه خود را در میان سایر رشته ها باز یابد . در این پژوهش ، پس از بحث مختصری درباره مفاهیم و اصطلاحات بانکداری ، سابقه بانکداری و بانکداری اسلامی بیان شده و ویژگی های بانکداری اسلامی در ایران و میانی حمایت از بانکداری به رشته تحریر درآمده است . و سپس ارکان بانکداری ، ارکان نظارتی بانکها و سیاستگذاری پولی و بانکی در قالب بخش اول بیان شده است . در بخش دوم ، جرائم علیه نظام بانکداری مورد بررسی قرار گرفته که پس از بحث در خصوص جرائم پولشویی ، اختلاس ، جعل و سرقت ؛ در فصل دوم جرائم خاص نظام بانکداری که مشتمل بر بانکداری الکترونیکی و ابعاد حقوقی آن ، گشایش و شرایط اعتبارات اسنادی و صدور ضمانت نامه که در بردارنده برخی از فعالیت های نظام بانکداری می باشد بررسی و در آخر نیز حل و فصل اختلافات بانکی مورد مذاقه قرار گرفته است .

کلید واژگان : حمایت کیفری ، نظام بانکداری ، بانکداری الکترونیکی ، پول

« فهرست عناوین »

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
۲	۱. بیان مسأله
۳	۲. ضرورت تحقیق
۴	۳. فرضیات
۴	۴. روش تحقیق
۵	۵. اهداف و انگیزه پایان نامه
۶	۶. کاربردهای تحقیق
۷	۷. موانع و مشکلات تحقیق
۸	۸. تقسیم مطالب (سامانه پژوهش)

بخش اول - ویژگیهای حقوق بانکداری در ایران و مطالعه تاریخچه آن

فصل اول: بررسی مفاهیم، مبانی و تحولات حقوق بانکداری

۱۱	*- مبحث اول: تعاریف و مفاهیم حقوق بانکداری
۱۱	گفتار اول: معانی لغوی
۱۱	بند اول: معنای لغوی حمایت
۱۲	بند دوم: معنای لغوی نظام

- بند سوم : معنای لغوی بانک ۱۳
- بند چهارم : معنای لغوی ارز ۱۳
- بند پنجم : معنای لغوی پول ۱۴
- گفتار دوم : مفاهیم اصطلاحی ۱۵**
- بند اول : مفهوم اصطلاحی حمایت و انواع آن ۱۵
- بند دوم : مفهوم اصطلاحی نظام و انواع آن ۱۷
- بند سوم : مفهوم اصطلاحی بانک ۲۱
- بند چهارم : مفهوم اصطلاحی ارز ۲۲
- بند پنجم : مفهوم اصطلاحی پول و پول الکترونیکی ۲۴
- *- مبحث دوم : مبانی حمایت از نظام بانکداری ۲۸**
- گفتار اول : مبانی اقتصادی ۲۸**
- بند اول : حمایت از نظام اقتصادی جامعه ۲۸
- بند دوم : حمایت از معیشت مردم ۲۹
- گفتار دوم: مبانی اجتماعی ۳۰**
- بند اول - تأمین آسایش عمومی ۳۰
- بند دوم - ایجاد نظم عمومی ۳۱
- *- مبحث سوم : پیشینه تاریخی و تقنینی نظام بانکداری ۳۲**
- گفتار اول : پیشینه تاریخی نظام بانکداری ۳۲**
- بند اول : پیشینه بانکداری در جهان ۳۲

- بند دوم : پیشینه بانکداری در ایران ۳۵
- بند سوم : پیشینه بانکداری اسلامی ۴۱
- گفتار دوم : پیشینه تقنینی نظام بانکداری ۴۴
- بند اول : تحولات قانون گذاری بانکی در ایران ۴۴
- بند دوم : بانکداری اسلامی در ایران ۴۷

فصل دوم : ارکان بانکداری و سیاستگذاری پولی و بانکی

- *- مبحث اول : ارکان ، اهداف و وظایف نظام بانکداری ۵۰
- گفتار اول : ارکان نظام بانکی ۵۰
- گفتار دوم : اهداف نظام بانکی ۵۴
- گفتار سوم : وظایف نظام بانکی ۵۵
- *- مبحث دوم : نظارت و ارکان نظارتی بانکها ۵۷
- گفتار اول : نظارت بانک مرکزی بر فعالیت بانکها ۵۷
- گفتار دوم : نظارت درون سازمانی بر فعالیت بانکها ۵۹
- بند اول : نقش نظارتی مجامع عمومی و مدیران بانکهای غیردولتی ۵۹
- بند دوم : نظارت بانکی از طریق بازرسی داخلی ۶۰
- گفتار سوم : نظارت سهام داران بر فعالیت بانکها ۶۱
- *- مبحث سوم : سیاستگذاری پولی و بانکی ۶۳

گفتار اول : نوع نظارت و سیاست گذاری بانکی ۶۳

گفتار دوم : ابزارهای اعمال سیاست های پولی ۶۴

بخش دوم - جرائم مرتبط با نظام بانکداری

فصل اول : بررسی جرائم عمومی مرتبط با نظام بانکداری

*- مبحث اول : پولشویی ۶۹

گفتار اول : مفهوم و تعریف پولشویی ۷۰

گفتار دوم : تاریخچه پولشویی ۷۱

گفتار سوم : عناصر تشکیل دهنده جرم پولشویی ۷۳

بند اول : عنصر قانونی ۷۳

بند دوم : عنصر مادی ۷۴

بند سوم : عنصر معنوی ۷۵

گفتار چهارم : اهداف و علل پولشویی ۷۷

گفتار پنجم : راهکارها و اقدامات پیشگیرانه ۷۹

بند اول : راهکارهای تقنینی ۷۹

بند دوم : راهکارهای اجرایی و اداری ۸۲

بند سوم : راهکارهای قضایی ۸۳

بند چهارم : اقدامات پیشگیرانه ۸۶

۸۸	جمع بندی
۹۲	*- مبحث دوم : اختلاس
۹۳	گفتار اول : مفهوم و تعریف اختلاس
۹۳	بند اول : معنای لغوی اختلاس
۹۴	بند دوم : تعریف فقهی جرم اختلاس
۹۴	بند سوم : تعریف حقوقی جرم اختلاس
۹۶	گفتار دوم : اختلاس در قوانین کیفری ایران
۱۰۱	گفتار سوم : ارکان جرم اختلاس
۱۰۱	بند اول : عنصر قانونی
۱۰۵	بند دوم : عنصر مادی
۱۰۸	بند سوم : عنصر روانی
۱۰۹	گفتار چهارم : مجازات جرم اختلاس در قانون
۱۱۳	گفتار پنجم : حیثیت عمومی جرم اختلاس
۱۱۶	جمع بندی
۱۲۰	*- مبحث سوم : جعل
۱۲۱	گفتار اول : مفهوم و تعریف جعل
۱۲۱	بند اول : معنی لغوی جعل
۱۲۱	بند دوم : مفهوم اصطلاحی جعل
۱۲۲	گفتار دوم : عناصر تشکیل دهنده جرم جعل

- بند اول : عنصر قانونی ۱۲۲
- بند دوم : عنصر مادی ۱۲۳
- بند سوم : عنصر معنوی ۱۲۴
- گفتار سوم: مقایسه جرم جعل و کلاهبرداری ۱۲۶
- گفتار چهارم : انواع مبارزه با جرم جعل ۱۳۶
- گفتار پنجم : رابطه جعل و اختلاس در سیستم بانکی ۱۳۹
- جمع بندی ۱۴۱
- *- مبحث چهارم : سرقت ۱۴۷
- گفتار اول : مفهوم و تعریف سرقت ۱۴۸
- گفتار دوم : عناصر تشکیل دهنده جرم سرقت ۱۵۰
- بند اول : عنصر قانونی ۱۵۰
- بند دوم : عنصر مادی ۱۵۱
- بند سوم : عنصر روانی ۱۵۳
- گفتار سوم : دلایل افزایش سرقت از بانکها ۱۵۳
- گفتار چهارم : راهکارهای پیشنهادی برای پیشگیری از سرقت ۱۵۷
- جمع بندی ۱۶۰

فصل دوم : بررسی جرائم خاص نظام بانکداری

- *- مبحث اول : جرائم مرتبط با بانکداری الکترونیکی و اینترنتی..... ۱۶۲

- گفتار اول – مفهوم و اجزای بانکداری الکترونیکی و اینترنتی ۱۶۳
- بند اول : مفهوم بانکداری الکترونیکی ۱۶۳
- بند دوم : مفهوم بانکداری اینترنتی ۱۶۵
- بند سوم : عملیات بانکداری الکترونیک در سیستم بانکی ایران ۱۶۶
- بند چهارم : اجزای بانکداری الکترونیک ۱۶۷
- گفتار دوم : جرائم مرتبط با بانکداری الکترونیکی ۱۷۰
- بند اول : جعل عنوان ۱۷۰
- بند دوم : بدست آوردن حساب ۱۷۰
- بند سوم : بیراهه کشانی ۱۷۰
- بند چهارم : سرقت هویت ۱۷۱
- گفتار سوم : جرائم مرتبط با بانکداری اینترنتی ۱۷۲
- بند اول : فرار از مالیات ۱۷۲
- بند دوم : جرم دسترسی غیرمجاز ۱۷۳
- بند سوم : کلاهبرداری در بانکداری اینترنتی ۱۷۵
- بند چهارم : رمزگیری ۱۷۶
- گفتار چهارم : مسئولیت کیفی در بانکداری اینترنتی ۱۷۷
- بند اول : مسئولیت کیفی بانک اینترنتی ۱۷۸
- بند دوم : مسئولیت کیفی مدیریت بانک اینترنتی ۱۷۹
- جمع بندی ۱۸۳

- ۱۸۵.....* - مبحث دوم : اعتبارات اسنادی و ماهیت تقلب در آن
- ۱۸۶..... گفتار اول : تعریف ، ویژگی ها و انواع اعتبار اسنادی
- ۱۸۶..... بند اول : تعریف اعتبار اسنادی
- ۱۸۶..... بند دوم : ویژگی های اعتبار اسنادی
- ۱۸۶..... بند سوم : انواع اعتبار اسنادی
- ۱۸۹..... بند چهارم : طرف های اعتبار اسنادی
- ۱۹۰..... گفتار دوم : وظایف بانکها در قبال اعتبارات اسنادی
- ۱۹۰..... بند اول : صدور اعتبار مطابق با دستور متقاضی
- ۱۹۱..... بند دوم : دریافت و بررسی اسناد
- ۱۹۳..... بند سوم : پرداخت وجه کالا مطابق با مفاد اعتبار
- ۱۹۴..... گفتار سوم : میزان مسئولیت بانکها در اعتبارات اسنادی
- ۱۹۴..... بند اول : میزان مسئولیت بانکها در برابر ذینفع
- ۱۹۶..... بند دوم : میزان مسئولیت بانکها در برابر متقاضی
- ۱۹۷..... بند سوم : میزان مسئولیت بانکها در برابر یکدیگر
- ۱۹۸..... بند چهارم : میزان مسئولیت بانکها در برابر اشخاص ثالث
- ۱۹۸..... گفتار چهارم : ماهیت تقلب در اعتبارات اسنادی
- ۱۹۸..... بند اول : مفاهیم اساسی تقلب در اعتبار اسنادی
- ۲۰۴..... بند دوم : قواعد و معیارهای حاکم بر تقلب
- ۲۱۰..... جمع بندی

- *- مبحث سوم : صدور ضمانت نامه و ضوابط کنترلی آن ۲۱۲
- گفتار اول - تعریف ، ارکان و انواع ضمانت نامه ۲۱۲
- بند اول : تعریف ضمانت نامه ۲۱۲
- بند دوم : ارکان ضمانت نامه ۲۱۳
- بند سوم : انواع ضمانت نامه ۲۱۳
- گفتار دوم - مراحل و آئین نامه صدور ضمانت نامه ۲۱۵
- گفتار سوم - ضوابط عمومی و کنترلی ۲۲۲
- *- مبحث چهارم : حل و فصل اختلافات بانکی ۲۲۵
- گفتار اول : مطالبات و دعاوی بانک علیه اشخاص ۲۲۵
- گفتار دوم : مطالبات و دعاوی اشخاص علیه بانکها ۲۲۷
- گفتار سوم : دعاوی بانکی ۲۲۸
- نتیجه گیری ۲۳۱
- پیشنهادات ۲۳۵
- منابع و مآخذ ۲۳۷

مقدمه

در دنیای کنونی همواره جرائم مختلفی نسبت به افراد، سازمانها، ادارات، ارگانها و حتی موجودات به وقوع می پیوندد. جرائمی که هر روزه جوامع بشری شاهد نوع خاصی از آنها می باشد و به طور روشن ایجاب می نماید تا حمایتهایی در قالبهای گوناگون اعم از کیفری و غیر کیفری از موارد فوق الذکر صورت بگیرد تا چرخه طبیعی جامعه روال عادی خویش را پیش گرفته، از هرج و مرج در میان جامعه، ارگانها و این چرخه طبیعی جلوگیری شود.

یکی از ارگانهای دولتی که امروزه به طور وسیعی اکثر قریب به اتفاق جامعه با آن سرو کار دارند و بسیاری از کارهای روزمره مردم به نوعی درگیر آن می باشد نهادها و موسسات مالی از جمله بانکها هستند. بانکها دارای بیشترین گردش مالی در طول کارهای روزمره بوده و از آنجا که انسانها به طور طبیعی تلاش بسیاری برای تحصیل سرمایه متحمل میگردند و نتیجه این تلاشها را عموماً در بانکها متمرکز می سازند انتظار دارند نظام بانکی از سلامت بسیار بالایی برخوردار باشد.

بنابراین یکی از مهمترین نهادهایی که در جامعه امروز وجود دارد بانک است. از بزرگترین افتخارات ایرانیان همواره دارا بودن پیشینه عظیم تاریخی، فرهنگی و همچنین اقتصادی در قرون و اعصار گذشته این مرز و بوم می باشد. برجستگی و نقش تعیین کننده اقتصادی کشور به قدری است که این کشور را در ردیف نخستین کشورهای اقتصادی خاورمیانه و در سطح بالا و موثری در اقتصاد جهانی قرار داده است.

لیکن متأسفانه سیستم اقتصادی و درصدر آن نظام بانکداری که در طی این سالها دچار چالشهای گوناگون قرار گرفته، آنچنان که باید و شاید نتوانسته است نظر جهانیان را به خود جلب کند و حتی در زمینه پیشرفتهای گوناگون و به روزی که بتواند مطابق با استانداردهای جهانی و استفاده از فن آوری جهان امروزی به طور مناسب عمل نکرده تا آنجا که بعضاً سیستم بانکداری اسلامی کشورمان که بعد از انقلاب مقدس اسلامی پیاده و به مرحله اجرا گذارده شده دچار چالشهای گوناگون گردیده است.

نگاه اغلب جوامع در دهه های اخیر به مبحث اقتصادی و نظام بانکداری خویش نگاه جدی تری بوده است. برای برخی جوامع پیاده نمودن یک سیستم جامع بانکداری و استفاده از فناوریهای روز دنیا منبع مهمی برای درآمدهای ارزی است^۱ برای برخی دیگر تلاش در ثبات و پایداری اقتصادی ارتباط مستقیمی با مسایل سیاسی داشته و کوشیده اند تا با استفاده از سطح بالا اقتصادی کشورشان بازارهای جهانی را تحت

^۱ - در اینجا می توان به نرم افزار مهرگستر در سیستم بانکداری بانک کشاورزی اشاره کرد که مبلغ هنگفتی از ذخیره ارزی خود را برای خرید این نرم افزار از کشور استرالیا هزینه نمود و باعث سودآوری کلانی در سطح اقتصادی و حتی ملی این کشور گردید.

سیطره خود در آورند و با استفاده از قدرت اقتصادی خود باعث اعمال فشارهای گوناگون بر دیگر کشورها گردند و در صورتی که کشوری در مقابل سلطه آنها ایستادگی کند از راههای مختلف از جمله تحریم اعمال قدرت نمایند .

۱ - بیان مسأله

موضوع اقتصاد و بانکداری و حمایت از نظام بانکداری در جهت منافع بشری از ویژگیهای مشترک سیاست داخلی کشورها محسوب می شود.^۱ برای مقابله با تزلزل نظام بانکداری نیاز به اقدامی قاطع از طریق اتخاذ تدابیر مناسب وجود دارد . این هدف تحقق نخواهد یافت مگر اینکه همکاری و هماهنگی لازم چه در سطح ملی میان ارگانهای مسئول و چه در سطح بین المللی میان دولتها بوجود آید .

بانکداری و شیوه های نوین بانکی و اقتصادی عواملی هستند که بواسطه آنان میتوان به پیشرفت تکنولوژی و فن آوریهای روز دنیا در زمینه بانکداری الکترونیکی و شیوه های تجاری و اقتصادی و نهایتاً روند تکامل و سیر هر چه سریعتر دولت الکترونیک و به تبع آن دنیای الکترونیک و تکمیل و انعقاد قراردادهای اینترنتی و حذف بسیاری از هزینه های غیر ضرور و بیهوده در زمینه حمل و نقل و ایاب و ذهاب و از بین رفتن اوقات بسیار افراد و شناخت و درک نقاط قوت جامعه در زمینه های گوناگون اقتصادی و فناوری و حتی تثبیت هویت ملی در سطح منطقه و جهان آشنا گردید . حقوق بعنوان مهمترین ابزار اجتماعی در تنظیم روابط اجتماعی و اقتصادی نقش مهمی را بعهده دارد. با توجه به گستردگی موضوعات مربوط به بانکداری ، بررسی آن از ابعاد حقوقی مختلف میتواند بعمل آید . در این میان حقوق کیفری با توجه به ویژگی خاصی که دارد که همانا جنبه الزام آور و ضمانت اجرایی آن است از کارایی بیشتری برخوردار است .

یکی از اهداف حقوق کیفری بررسی نتیجه ای است که از این رابطه حاصل میشود .

مسأله ای که در این پایان نامه به آن پرداخته خواهد شد اینست که :

۱ - آیا قوانین جزایی موجود توانسته اند در جهت حمایت از بانکداری موثر بوده و از توان لازم برای

حمایت همه جانبه از نظام بانکداری برخوردار هستند ؟

^۱ - در خصوص و نحوه بانکداری و این که تحت چه عنوان می توان از حمایت بانکداری بحث نمود باید یاد آور گردید که بانکداری از جوانب و دیدگاههای مختلفی قابل بررسی و تأمل بوده و باید هر یک از جرائمی که در این سیستم به نظر می رسد اتفاق بیفتد مورد بررسی قرار بگیرد . این که کدامیک از جرائم باید تحت عنوان جرائم مرتبط با بانکداری مورد کاوش و بررسی واقع شود با دیدگاههای مختلف در این زمینه رابطه مستقیم دارد .

۲ - به دنبال این سوال مسأله ای که لازمست به آن پاسخ داده شود اینست ، که ارکان عمومی جرائم مرتبط با بانکداری چیست ؟

حمایت از بانکداری زمانی کاملاً تحقق خواهد یافت که با موارد تخطی نسبت به آن به نحو جدی برخورد شود . کاملاً مشهود است که حقوق بویژه حقوق کیفری تنها ابزاری نمی باشد که موفقیت در این زمینه را تضمین می نماید . جهت کارآمد بودن ، بر مبنای اصل قانونی بودن جرم و مجازات ، حقوق کیفری باید بقدر کافی منطبق با واقعیات زمان خود باشد تا بتواند به ایفاء نقش بازدارندگی خود بپردازد . همین امر باعث شده است که قوانین و مقررات در ارتباط با جرائم بانکداری مسیر پر فراز و نشیبی را پشت سر گذاشته باشد . و در اینجا سعی خواهد شد علاوه بر تفسیر و بیان کلی این مقررات تاریخچه ای از آنها نیز ارائه گردد .

۲ - ضرورت تحقیق

به دلیل اهمیت بسیار بالای اقتصاد و بانکداری مقنن از همان تصویب اولین قوانین لطمه زدن به اقتصاد کشور و جرائم اقتصادی را جرم شناخته و نظر به حساس بودن جایگاه آنها در جامعه ، ارتکاب این جرائم را قابل تعقیب و مجازات دانسته است .

سیر تحول قانونگذاری ، در ارتباط با قوانین و مقررات ناظر بر بانکداری ایران (به رغم سابقه ای نه چندان دیرینه) از پشتوانه شایان توجهی برخوردار است . با وجود این پاره ای نقایص و کاستی ها بر آن تحمیل شده است . اهمّ قوانینی که شاکله و خطوط کلی محدوده فعالیت بانک ها و مؤسسه های اعتباری را ترسیم می دارد ، عبارتند از :

قانون پولی و بانکی کشور (۱۳۵۱) ، قانون ملی شدن بانکها و متمم آن (۱۳۵۸) ، لایحه قانونی اداره امور بانکها و متمم آن (۱۳۵۸) ، لایحه قانونی ملی شدن مؤسسات بیمه و مؤسسات اعتباری (۱۳۵۸) ، قانون عملیات بانکی بدون ربا « بهره » (۱۳۶۲) ، قانون تأسیس شرکت دولتی پست بانک (۱۳۷۴) ، قانون اصلاح قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری - صنعتی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۷۸) ، قانون اجازه تأسیس بانکهای غیر دولتی (۱۳۷۹) ، قانون مبارزه با پولشویی (۱۳۸۶) ، برنامه های توسعه اقتصادی ، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران ، تکالیف مقرر در بودجه سنواتی کل کشور و ... همچنین در کنوانسیون ها و معاهدات بین المللی هم واضعین آنها به کلیه کشورهای عضو و غیر عضو چگونگی استفاده هرچه بهتر مسائل اقتصادی و همچنین تدوین مقررات کیفری و غیر کیفری را به آنها در جهت مقابله با مجرمان و مخصوصاً

جرائم چک ، پولشویی ، جرائم و مفاسد اقتصادی ... و نحوه صحیح و سالم بانکداری را توصیه و حتی در مواردی الزامی نموده است.

۳ - فرضیات

همانگونه که بیان گردید اگر جامعه امروزی خواستار یک نظام بانکی سالم و اقتصاد پویا و کارآمد باشد باید توجه داشت که :

۱- قوانین کیفی موجود با توجه به پیشرفت روز به روز دنیای اقتصاد و بانکداری و همچنین جرائم مدرن پاسخگو نمی باشند.

۲ - ارکان و عناصر جرایم مزبور نظیر سایر جرایم مالی علاوه بر قانونی، مادی و روانی به موضوع، رفتار و شرایط و اوضاع و احوال ارتباط دارد.

۴ - روش تحقیق

موضوعات مورد مطالعه در علوم با روشهای متفاوتی مورد تحقیق و بررسی قرار می گیرند ، و روش تحقیق باید با موضوع مورد پژوهش متناسب و هماهنگ باشد . روش پژوهش در علوم انسانی با سایر علوم متفاوت می باشد . محقق از روشهای تحلیل و تجزیه کتب و مقالات ، قوانین موجود ، بانکهای اطلاعاتی و شبکه های کامپیوتری استفاده می کند . حقوق کیفری ، شاخه ای فرعی از رشته علوم انسانی است . پژوهشگر به ناچار باید از روشهای مربوط به علوم انسانی استفاده کند و به تناسب موضوع مورد پژوهش از روش تحقیق مناسب استفاده شود . روش تحقیق ما در موضوع مورد پژوهش جنبه تئوری و نظری دارد . به این صورت که با ارائه قوانین و نظریات و تجزیه و تحلیل آنها و استفاده از روشهای توصیفی ، تلاش می شود تا اطلاعات و مباحث را در موضوع مورد پژوهش جمع آوری نموده و سپس با بررسی و تجزیه و تحلیل آنها و توصیف و تبیین به حل سؤال اصلی بحث پرداخت .

از طرف دیگر به دلیل اینکه در موضوع مورد پژوهش ، بررسی سوابق تاریخی مواد قانونی الزامی است ناگزیر با مراجعه به پیشینه تاریخی تصویب مواد و مقررات قانونی باید به پژوهشهای اقتصادی نیز بپردازیم . بنابراین روش تحقیق ، جنبه مطالعه کتابخانه ای به خود گرفته است .